

היכלי תורה

רשת
שיעורי
תורה

הוקדש
לרפואת הבחור
יעקב ישראל בן יוכבד
ירפאהו ה' במהרה יחד עם
כל חולי ישראל

ערש"ק פרשת מטות-מסעי כז תמוז תשסו ♦ דף היומי בבלי יבמות עא ירושלמי: ר"ה ג משנ"ב: ג:

נושאי הדף בעלון:

מילת גויים

(יבמות עא)

סג סז

זמן עת רצון בחצות

(יבמות עב)

סג סז

ביעור ויודוי מעשרות בזמן הזה

(יבמות עג)

סג סז

הדלקת מעשר שני טהור

(יבמות עד)

סג סז

אם מותר לאסוף צדקה עבור הכנסת כלה, וללתת את הכסף עבור ת"ח

(יבמות עה)

סג סז

מעלת גובה לענין שידוכין

(יבמות עו)

סג סז

כניסה עם כלי מלחמה לבית המדרש

(יבמות עז)

סג סז

היכל המעשה

(עמוד 6)

סג סז

הלכה למעשה

(עמוד 6)

סג סז

היכלי הלכה

(עמוד 7)

אין ספק, שכחוליית נחושת, בזהב-שרשרת הדורות מהווה דורנו, יתמי דיתמי, בכל הקשור להשגות דורות העבר. אך פעמים נדמה, כי הנה, הזהיבה מעט נחושתנו; הוארה מקצת חשכתנו. הכי רבו בעבר ספסלי בית המדרש, כהיום? או שמא שקקו כהשתא שולחני המתיבתאות? הלא עולם ומלואו, כפשוטו; פרוס לפני הבא דרוש ה' בתורתו. מסכתות בש"ס, שנידחות היו מאז ומעולם, הפכו עם רעיון "הדף היומי" לנלמדות בפי כל. ספרים רבים, ראשונים כאחרונים, שנתקשו בהבנתם יודעי בינה בימים ההם - מונחים בזמן הזה כשולחן ערוך לפני כל צורב. חיבורים לרוב, שלרוחב המושג, היה מקומם קבוע בקרן זוית, הפכו בין-דורתיים לנגרסים בפי הלומדים. שיבושי מילים, שהעיקו על המעינים זה מאות בשנים, באו על תיקונם בהוצאתם שוב לאור עולם. אכן מעט אור.

אולם ברי לנו, שלא אנו כדאים לכך, ולא בעטיינו בא זה לנו. לדורות עברו נאוה תהילה, וכתרם הוא שמעטרנו, כדלהלן:

קונן ירמיה במגילתו (איכה ד א) "איכה יועם זהב ישנא הכתם הטוב, תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות" - בשעת חורבנו של המקדש, שעת פרידה. כשראו היהודים כמו עיניהם, היאך מקדש מחמדם כלה בלהבת אש. היאך הולך ונשטט מאתם, ולדורות, אותו אוצר שמימי ועונג עילאי. או אז לא ראו עיניהם ולא שמעו אוזניהם, וליבם מומאן להאמין שאכן כן. וגעגועים לאשר היה תקפום, ורגשות חרטה הציפום. ובסערתם כי רבה, עלו גלי הכיסופין וירדו - כגלי ים, ומעיינות רבות של דמע קלחו, משל ברצונם כסות העולם. והלכה דמעתם הרותחת ונתערבה בגלי הדמעות שמלמעלה... והיקום כולו מוצף דמעות.

והדמעות הללו, לא מיאנה הארץ לקולטם. ומקום מצאו להם להסתפג בכל אבן; כמו ראויה היא להכיל בחובה חלק מלב יהודי מורתח. ועדיין לחה האבן מדמעת הכוסף, ולחלוחיותה לא פגה, על אשר נשמת יהודי בה.

וכשתפול אחת האבנים ההן במקום פלוני, הרי היא זורעת דמעתו בחיק אדמתה. וכשינווט הגרעין הפורה - יצמוח ממנו מקום קדוש. והאילן ירבה ענפיו, גדול וקדוש, לקדושת בית הכנסת; בית התלמוד; בית התפילה; מקום שישבו בו עובדי ה' ומשרתיו, בבכי ושירות, יחד עם קולות העמלים בלימודם, כולם אהובים כולם ברורים, ויעל רינונם לגזי מרומים. "אבני קודש בראש כל חוצות"...

כשאנו עדים בדורנו למפעלי אדירים שקמים ומתאדרים. רשת כוללים לצד מפעלי חיים. ההדרת ספרים לצד הגדת שיעורים. מעל לכל דמיון. מאמינים אנו בטוחה, כי דמעתם של רבבות היהודים מדורי דורות, שנתייגעו ומסרו נפשם בדבר זה ולא עלתה בידם, היא היא שמסייעת לנו במלאכה, בבחינת "דבר שנצטער בו אותו צדיק מובטח שלא יכשל בו ורעו".

"שוועתנו קבל ושמע צעקתינו יודע תעלמות" - צעקתם ושוועתם שנשארו שקטות ומלחשות, כאילמות כלא נשמעות, כביכול כבושים הם בעומק הנפש. אולם בקולם האדיר בקעו הם רקיעים, וקרעו עולמות. רק הקב"ה מבין לצעקות אילמות אלו. יודע תעלמות אשר לפניו נגלו כל נסתרות, מאזין לשפת הדומיה. לפניו מאירה וזוהרת במלא הדרה סאת ייסורן של ישראל במשך שנות קיומן, למען שמו באהבה. וזכותן עומדת לנו.

החומר בעלון מתוך מתיבתא הגמרא של לומדי הדף היומי

להזמנת חוברת דוגמא הייג: 1800-22-55-66

כל מהדורות מתיבתא ראה בעמוד 6

מעשה בעני שבא לביתו של העשיר לבקש צדקה. בכניסתו, התנפלו עליו כלבי העשיר. הכם העני במקלו והבריחם.

התרגז עליו העשיר וצעק: 'רשע למה תכה רעך'.

ענה לו העני על אתר: 'האחיים יבואו למלחמה ואתם תשבו פה' (במדבר לב ו).

מילת גויים

זמן עת רצון בחצות

הפוסקים דנו אם מותר למול גוים במילה ופריעה בשכר, אם יש פקפוק בזה מצד ההלכה.

והנה בשולחן ערוך (יו"ד סי' רסח ס"ט) פסק שעובד כוכבים שבא לחתוך ערלתו מפני מכה או מפני שחין שנולד לו בה, אסור לישראל לחתכם, מפני שלא נתכוון העובד כוכבים למצוה. לפיכך אם נתכוון העובד כוכבים למילה, מצוה לישראל למול אותו. והרמ"א כתב שבמקום שמותר לרפאות העובד כוכבים, מותר בכל ענין.

ובשאגת אריה (סי' מט) הביא את דברי הרמב"ם (מלכים פ"ה ה"ח) שכתב שהמילה נצטווה בה אברהם וזרעו בלבד, שנאמר אתה וזרעך אחרריך, יצא זרעו של ישמעאל שנאמר כי ביצחק יקרא לך זרע, ויצא עשו שהרי יצחק אמר ליעקב ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך, מכלל שהוא לבדו זרעו של אברהם המחזיק בדתו ובדרכו הישרה והן המחוייבין במילה. אמרו חכמים שבני קטורה שהם זרעו של אברהם שבא אחר ישמעאל ויצחק חייבין במילה, והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה יתחייבו הכל במילה בשמיני, ואין נהרגין עליה. ולפי"ז הואיל ובני ישמעאל בזמן הזה חייבין למול מספק, כיון שנתערבו בבני קטורה, אם כן מותר ומצוה למולן לדעת הרמב"ם. אבל מדברי רש"י (סנהדרין נט.) אין נראה כן, שכתב שבני קטורה הם אותן ששה שנולדו לאברהם, ולא נתרבו אלא אותן ששה לבדן ולא זרעם אבל אברהם נצטווה בכל הנולדים לו, ואם כן בזמן הזה אין מצוה למול את זרעם של בני קטורה.

וכתב בשאגת אריה עוד שאף לדעת הסוברים שיש מצוה במילת בני קטורה, יש לומר שאין מצוה אלא במילתם דוקא, אבל אין מצוה לפרוע, שהרי לא ניתנה פריעה לאברהם אבינו וכמבואר בסוגייתנו, ודין פריעת מילה בהלכה למשה מסיני נאמר כמ"ש התוספות (ד"ה לא), הילכך דוקא לישראל נאמר ולא לבני קטורה, ואם כן שוב דין בני קטורה כערלים לגבי ישראל הואיל ואינן במצות פריעה, ואילו לגבי ישראל תנן שאם מל ולא פרע כאילו לא מל, ואם עשה כן בשבת חייב חטאת, כיון שעשה חבורה שלא במקום מצוה, כמבואר בשבת (קל"ז:). ואם כן אין בני קטורה בכלל ואתה את בריתי תשמור, משום שכשניתנה תורה ונתחדשה הלכה שמי שמל ולא פרע כאלו לא מל, אין קרוי אצל ישראל שמירת ברית אא"כ מצווה גם על הפריעה.

והביא בשאגת אריה מה שכתב בספר ראשון לציון, שגוי שמאמין במצות מילה דינו כבני קטורה ובני ישמעאל שמלין ופורעים לאלפים ולרבבות, שעושים לשם מצות מילה, ומותר לישראל למולן. וכתב בשאגת אריה שקיצר הראשון לציון במקום שאמרו להאריך, שאף שמותר למול את הגוי באופן זה, אינו רשאי לפרוע כיון שלא נצטוו על הפריעה. וכיון שהם אינם עושים לשם מצוה שצוה משה רבינו, הפריעה בהם אסורה וכמ"ש הרמב"ם בתשו' הנ"ל (אות ד). וכן כתב בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח ס"ס קמד) בבאיור מה שכתב הרמ"א (יו"ד סי' רסג) שאם גוי בא למול אין מלין אותו, והיינו כגון שבא למול לרפואה וכמו שכתב הש"ך (שם סק"ח), וקשה לכאורה שאם בבן נח אין הולכים אחר הרוב וכל גוי הוא ספק שמא מבני קטורה הוא, אם כן חייבים למולו מדין מצוות מילה ומאי טעמא יש איסור למולו כשבא למול עצמו לרפואה. וביאר מהר"ם שיק שכיון שמי שמל ולא פרע כאילו לא מל, א"כ יש לומר שמה שאסור למול הגוי לרפואה היינו עם הפריעה, ולזה אין מועיל מה שספק מבני קטורה הוא, כיון שבני קטורה לא נצטוו על הפריעה, שלא ניתנה פריעה לאברהם אבינו.

ולדינא כתבו הפוסקים שמותר למול גוים בין ערביים בין נוצרים, במילה ופריעה כהלכות גוברין יהודאין, ואפילו בחנם מותר. ולא אסרו חז"ל למולם אלא לצורך רפואה, וגם בזה מותר בשכר, או משום איבה. ומ"מ המחמיר שלא למולם כלל לחוש לדברי האוסרים בזה, תבא עליו ברכה.

בשלחן ערוך (או"ח סי' א ס"ב) פסק שהמשכים להתחנן לפני בוראו יכוין לשעות שמשנתנות בהן המשמרות, שהם בשליש הלילה, ובסוף שני שלישי הלילה, ובסוף הלילה, שהתפלה שיתפלל באותן שעות על החורבן ועל הגלות רצויה. וכתב המג"א (סק"ד), שבריקאנטי פר' בראשית כתב שיש אומרים שזמן בקשת רחמים הוא בסוף הלילה, ובמג"א הכריע שבחצות הלילה ראוי לבקש רחמים על כנסת ישראל ועל בניה וכו', ובסוף הלילה יבקש צרכיו בנפילת אפים.

ובתבואות שור (ריש ברכות) השיג על המג"א מהמבואר בסוגייתנו, ת"ר כל אותם ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נשבה רוח צפונית בחצי הלילה, שנאמר (שמות יב כט) ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור, מאי תלמודא, הא קמ"ל דעת רצון מילתא היא. הרי מבואר שחצות הלילה עת רצון הוא. ובברכי יוסף (סי' א' סק"ו) תירץ דעת המג"א, שודאי מחצות עד הבקר הוא עת רצון, ודברי המגן אברהם הם לענין בקשת רחמים שכתב הריקאנטי שיש אומרים שזמן בקשת רחמים סוף הלילה, ובזה הכריע המג"א שבחצות ראוי לבקש רחמים על כנסת ישראל ובסוף הלילה יבקש צרכיו, שבשעות שמחצות ועד הבקר יש שעות שהן יותר שעת רצון מהאחרות, אף שכל השעות מחצות עד היום זמן יפה הן. ומסוגייתנו אין ראיה שרק שעת חצות ממש היא עת רצון, שיש לומר שסוף הלילה הוא יותר עת רצון, או שכל חצי הלילה האחרון שקול ישקל בערך אחד, ומכל מקום היה משיב הרוח צפונית בחצות ממש כיון שזמנה הוא, וכמ"ש רש"י (ברכות ג: ד"ה סנור), וגם שעה זו מיהא עת רצון היא. וע"ע בצל"ח (ברכות ג.) ובשו"ת ערוגת הבושם (או"ח סי' א). ועכ"פ דעת האר"י ז"ל והמקובלים, שזמן תיקון חצות מתחיל רק משעת חצות לילה שהוא עת רצון.

ובזוהר הקדוש (בראשית קלב:) מבואר שמשעות הבוקר מתעוררים חסדים בעולם, כמו שנאמר (תהלים מב ט) יומם יצוה ה' חסדו, ומשעת מנחה עד חצות הלילה מתעוררים מדות הדין, ולכן בחורבן בית המקדש נאמר (ירמיהו ו ד) אוי לנו כי פנה יום כי ניטו צללי ערב, פנה היום שהוא מדת החסד, ומעת שנטו צללי ערב התעוררו הגבורות והדינים בעולם עד שגרמו לחורבן. ומשעת חצות הלילה מתעוררים שוב החסדים ומדות הרחמים, ולכן אמר דוד המלך (תהלים קיט סב) חצות לילה אקום להודות לך, שהיה קם בשירות ותשבחות ומזמורי תהילים להשי"ת.

ועל פי הקבלה זמן תחילת הלילה עד חצות הוא זמן דינים. והחיד"א בשו"ת חיים שאל (ח"ב סי' כה) דן אם גם אחר חצות הוא זמן דינים, באשר נשאל לענין הקפות שנוהגים לעשות על המת כדי להבריא ממנו רוחות רעות (עיי' מעבר יבוק קלו:), ולא היו נוהגים לעשות הקפות אלו בלילה כיון שהוא זמן דינים, ונשאל החיד"א אם להמתין מלקבור את המת עד אחר חצות כדי שיוכלו לעשות לו ההקפות. וכתב החיד"א שעיקר ענין ההקפות על המת לא מצא מי הנהיג לעשות כן, רק שכתבו שכך נהגו להבריא הרוחות הרעות מעל המת, ואומרים שמסורת בידם שאם נקבר בלילה אין עושין לו הקפות, ולדעתו נראה שיקברו את המת תכף ולא יעשו לו הקפות, וטעמו של דבר כיון שגם אחר חצות קשה בעיניו לעשות הקפות, שכיון שאין עושין הקפות בלילה שהוא זמן שליטת הסט"א הוא הדין אחר חצות. שאף על פי שבצד מה יש התעוררות רחמים אחר חצות, מכל מקום עדיין לילה הוא ויש בו שליטה לחיצונים, וכמבואר בכתוב (בראשית לב כה) ויאבק איש עמו עד עלות השחר, וכתוב (שמות יב כב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר.

ביעור וידי מעשרות בזמן הזה

בגמרא מבואר שהמעשר טעון וידי וביעור. ומצוות ביעור מעשרו נוהגת גם בזמן הזה, שבשנה הרביעית והשנה השביעית לשמיטה צריך לבער את כל התרומות והמעשרות שעמו בבית, וזמן חיוב הביעור הוא מערב יום טוב הראשון של פסח ועד ערב יום טוב שביעי של פסח, ומשעבר זמן זה ולא ביער עובר על כל שעה ושעה שלא ביער, וחייב לבער גם אחר כך. ומצוות הביעור היא שאם יש לו פירות טבל משלושת השנים שעברו עד יום זה ולא הפריש מהם תרומות ומעשרות חייב להפריש, וכן תרומות ומעשרות שחייבים בנתינה [כגון שהם מטבל ודאי] צריך ליתנם, תרומות ותרומת מעשר לכהן ומעשר ראשון ללוי ומעשר עני לעני, ומעשר שני צריך לפדות על פרוטה. והמטבע שעליה מחללים מעשר שני מחללים אותה על פרוטה והיינו מטבע קטנה שיש בה שיעור שווי פרוטה ולא פסלתו המלכות, ומאבד מטבע זה או שמחכתו ומשליכו או שמתוכו באש וכיוצא. ואם אין לו פרוטה יש אומרים שיכול לחלל על פירות ולאבדם ובפרט בזמן הזה. ובזמנינו שאין מצוי להשהות פירות תרומה ומעשר אלא מיד משליכים אותם או נותנים אותם לכהן, עיקר מצוות הביעור מתקיימת בחילול מעות מעשר שני על פרוטה ואיבוד פרוטה זו (ארץ ישראל להגרימ"ט ח"ב סי' ג פ"ד ס"א-ד).

ומצוות וידי מעשר נחלקו בה הראשונים אם היא נוהגת בזמן הזה, **שהרמב"ם** (מע"ש פ"א ה"ד) כתב שבין בפני הבית ובין שלא בפני הבית חייב לבער ולהתודות, וכן פסק **בשו"ע** (יו"ד סי' שלא סקמ"ב). אבל **הראב"ד** השיג וכתב שהוידוי אינו אלא לפני ה', ואין לפני ה' אלא בבית. והביאו בבאיור **הגר"א** (שם ס"ק רכ). וכן מנהג בני אשכנז שאין נוהגים במצוות וידי בזמן הזה וכדעת **הראב"ד**. אך הרבה מגדולי הדורות כתבו שראוי לקיים מצוה זו גם בזמנינו, והאריך בזה הגאון **האדר"ת בקונטרס אחרית השנים** שנדפסה בעילום שמו, וביאר שם שראוי להנהיג אמירת וידי מעשרות בציבור. וגדר "לפני ה'" יש בו כמה בחינות, ויש מהם שמתקיימים גם שלא בפני הבית. ואין להקשות איך יאמר בוידי מעשרות "ולא ביערתי ממנו בטמא", והרי כולנו טמאי מתים ומבערים את המעשרות בטומאה, שכיון שבזמן הזה כל הפרשה היא בטומאה ואין עבירה בביעור בטומאה אין קפידיא בזה, שעיקר הכוונה היא שלא ביער בטומאה באיסור. ויש יחידים שנוהגים לומר בשביעי של פסח מנוסח הוידוי מ"בערתי הקודש מן הבית" עד "ארץ זבת חלב ודבש", ולדברי **האדר"ת** נכון שיקראו בספר תורה פרשת "כי תכלה לעשר" עד "זבת חלב ודבש" בציבור במנחה של שביעי של פסח, אם קודם תפילת מנחה או אחריה (ארץ ישראל שם ס"ה (1). ועיי' בזה **בשו"ת משיב דבר** (ח"א סי' טז), ועיי' **אחרית השנים** (פ"ה ס"ק לב) ו**בהמעשר והתרומה** (פ"א סס"ו ובציונים שם אות קמו). ועוד כתב **האדר"ת באחרית השנים** (פ"ד ה"ד סק"ד) שראוי לקיים דין לפני ה' בזמן הזה בבית הכנסת ובבית המדרש שהוא מקדש מעט, והשכינה שורה שם, ושפיר נקרא לפני ה', וכל שכן מי שזוכה לבא להתודות לפני הכותל המערבי שאמרו חז"ל שלא זה שכינה ממנו, שודאי חייב לילך לשם ולהתודות.

ובמנחת חנוך (מצוה תרו) כתב שעלה בדעתו שאפשר שאין מצוות וידי מעשרות נוהגת במי שנתן מעשרותיו כדין בכל שנה, שכיון שהכל עשה יפה בעתו למה יתודה והרי לא חטא כלל, ורק אם השהה את מתנותיו ולא נתנם מיד והוצרך לבערם לפני זמן הביעור אז שייך בו וידי, שאומר שאף שלא עשה כדין והשהה את המתנות מכל מקום עכשיו תיקן חטאו וביער הכל ונתנו לכל מי שצריך ליתנו, אך מסיק שלא משמע כן.

הדלקת מעשר שני טהור

אמר ריש לקיש א"ר סמיא, מנין למעשר שני שנטמא שמותר לסוכו, שנאמר (דברים כו ד) ולא נתתי ממנו למת, למת הוא דלא נתתי הא לחי דומיא דמת נתתי, איזה דבר ששוה בחיים ובמתים הוי אומר זו סיכה. מתקיף לה מר זוטרא ואימא ליקח לו ארון ותכריכים, אמר רב הונא בריה דרב יהושע ממנו מגופו. ופירש **רש"י** (ד"ה ואימא) שהנידון בגמרא הוא אם מעשר שני טמא יכולים לסוך בו או לקנות בו חלוק לחי, אבל מעשר שני טהור ודאי לא ניתן אלא לאכילה ושתייה וסיכה. ומדברי רש"י משמע שמעשר שני טהור אסור להדליקו, ואם כן מי שיש בידו שמן של מעשר שני טהור אין יכול להנות ממנו על ידי הדלקה.

והנה **בשו"ע** (יו"ד סי' שלא סק"ג) כתב שבזמן הזה אם רצה לפדות מעשר שני שוה מנה בפרוטה, לכתחלה פודה ומשליך הפרוטה לים הגדול, אבל לשאר נהרות צריך לשחקה תחלה. וכן אם חילל מעשר שוה מנה על שוה פרוטה מפירות אחרות, הרי זה מחולל, ושורף את הפירות שחילל עליהם, כדי שלא יהיו תקלה לאחרים. וכתב **הגר"א** בבאיורו (ס"ק רב), שמה שכתב **בשו"ע** לשרוף את הפירות שחילל עליהם היינו דווקא אם נטמאו, אבל אם לא נטמאו אסור לשרפם. ומבואר שלדעתו אסור לשרוף מעשר שני טהור, ועוד חמור מעשר שני טהור ממעשר שני טמא, שמעשר שני טמא אסור לשרוף רק כשנהנה מההדלקה אבל כשאינו נהנה ממנו וכאופן שדיבר בו **השו"ע** ששורפו כדי לאבדו אין איסור בדבר, ואילו במעשר שני טהור אסור לשרפו אפילו כשאינו נהנה ממנו בהדלקתו אלא שורפו לצורך איבודו (עיי' מה שהקשה על הגר"א בספר עשר תעשר הלכה רנב, ומה שביאר בספר המעשר והתרומה פ"א בית האוצר ס"ק נז כמו שנתבאר). וכן מבואר **בשנות אליהו להגר"א** (שביעית פ"ד מ"ב), והשיג שם **הגר"א** על **הר"ש והרע"ב** שהתירו לשרוף מעשר שני טהור. וגם **בתוס' רע"א** למשניות השיג על **הרע"ב** שהתיר לשרוף מעשר שני טהור. ו**האדר"ת** בספר **אחרית השנים** (פ"ד ה"ז סק"ח) הוכיח כן גם מדברי **רש"י** בסוגייתו וכמו שנתבאר, שאין היתר במעשר שני טהור אלא באכילה ושתייה וסיכה ולא בדבר אחר, ואף לשרפו אסור. וכתב **האדר"ת** שיתכן שגם **הר"ש והרע"ב** מודים שאיסור דרבנן עכ"פ יש בהדלקת מעשר שני טהור גזירה שמא יבואו להדליק מעשר שני טמא [ומ"מ לפי"ז אין האיסור אלא במדליק לצורך הנאה כמו במע"ש טמא].

ולפי זה כתב **האדר"ת** שנמצא שאי אפשר לבער מעשר שני בזמן הביעור אלא בערב יום טוב ולא ביום טוב, שהבערה שלא לצורך אסורה ביום טוב, ואין להקשות כקושיית המשנה ראשונה שיכולים לשרוף ביום טוב לצורך אוכל נפש כגון שיבשלו באש ההדלקה אוכל נפש, כיון שהמעשר שני טמא אסור לשרפו ולהנות בו, ומעשר שני טהור אסור גם כן להדליקו (ואפילו בלי להנות בו), ונמצא שאין אפשרות לבער מעשר שני ביום טוב וחייבים לבערו בערב יום טוב כיון שאחר יום טוב כבר עבר זמן הביעור ועובר בלאו.

ובספר **שערי טהר** (ח"ב סי' נב) האריך בדין הדלקה במעשר שני, והקשה מאי טעמא באמת מעשר שני טמא מותר בסיכה וכמבואר בסוגייתנו ואילו בהדלקה הוא אסור, והביא בשם הגרא"י מלצר שמה שאסור להדליק מעשר שני אין זה מחמת ההנאה מהטומאה, אלא כיון שמעשר שני אפילו כשהוא טהור לא ניתן להנאת הדלקה, וקמ"ל קרא שאפילו כשהוא טמא שאין בו הנאת אכילה ושתייה מכל מקום אסור להנות ממנו בהדלקה. וכתב **בשערי טהר** שכן מפורש **במאירי** (לעיל ענ:). וביסוד הדבר הוא כדברי הפוסקים הנזכרים שסוברים שמעשר שני טהור אסור גם כן בהדלקה. ועיי' **בשערי טהר** שהאריך בזה.

אם מותר לאסוף צדקה עבור הכנסת כלה, וללתת את הכסף עבור ת"ח

בגמרא מבואר שהמלך פורץ לעשות לו דרך ואין ממחין בידו. ובש"ת **שבט הלוי** (ח"ב סי' קיט) נשאל בדבר גבאי צדקה שאסף מעות עבור ת"ח גדול שהיה במצוקה גדולה, ושאל אם מותר לו לומר שאוסף עבור הכנסת כלה כדי שיקבל יותר, והשואל אמר להגבאי שדבר פשוט שאין לשנות מצדקה לצדקה כמבואר **בשו"ע**, ואם כן הגובה לצורך הכנסת כלה חייב להשתמש במעות לצורך זה בלבד ואינו יכול לשנותם לצורך אחר. והביא מדברי **הש"ך** (סי' רנו סק"י) שכתב שבני העיר יכולים לשנות מצדקה לצדקה, אבל זהו דוקא בדבר שגובים לו בקביעות ואם יחסר להם יגבו בפעם אחרת, וזה לא שייך הכא.

וכתב **בשבט הלוי** שמכל מקום נראה שבאופן זה מותר לשנות, על פי מה שכתב **בשו"ת מהרש"ם** (ח"א סי' מט), שהוכיח מדברי הרבה פוסקים שהעיקר כדעת ר"ת שסובר שמותר לשנות מעות שנגבו לצורך מצוה אחת ולהשתמש בהם לצורך מצוה אחרת גם אם לא באו המעות עדיין ליד גבאי, גם כשאינו חוזר ופורע, וסברתו היא שכיון שמשנה רק ממצוה למצוה אינו נקרא שניו בדין שפיך זו צדקה, וכן נקט בפשיטות **בשו"ת מהרי"ט** (ח"א סי' סג). וכתב **בשבט הלוי** שגם אם לא נסבור כר"ת נראה שבנידון זה מותר לשנות, כיון שלא סיים בדבורו להכנסת כלה ידועה ורק בקש למצות הכנסת כלה דעלמא, שהרי להגבאי צדקה לא היתה אז שום מצות הכנסת כלה לפניו, א"כ קרוב לשמוע דבכה"ג לא שייך כלל יד עניים שזכו בהם.

אך כתב **בשבט הלוי** שיש לדון בדבר מחשש איסור אחר, שהדבר ספק אם מותר להטעות את חבירו לומר שגובה להכנסת כלה, כשאינו גובה באמת לצורך זה. והשואל הביא עובדא **מהחת"ס** שאמר שתלמיד חכם הוא בבחינת מלך שפורץ לו גדר ומותר לשנות עבורו מצדקה לצדקה, וכתב על זה **השבט הלוי**, שהוא לא ראה דבר זה ומאן דמסהיד עלה ודאי נאמן עלינו, ומכ"מ אין לדמות להוראת שעה, ובודאי גם **החת"ס** לא אמרה רק בעובדא שבא גדול מפורסם לעירו, ודנו כמלך מאן מלכא רבנן, אבל לומר כן אצל כל ת"ח בזמנינו אין הדעת נותנת כן.

וגופא דעובדא מובא **בשו"ת משנה שכיר** (סוף ח"א), שבימי **החת"ס** בא לפרעשבורג הגאון ר' יואב שהיה אב"ד מאטערסדורף לצורך ענין גדול, ו**החתם סופר** עצמו היה מעורר הגבאים מכל החברות שהיו אז בפרעשבורג שיפשוטו ידם במתנה יפה לתמוך ידי הגאון הנ"ל בעניינו, וגבאי קופת הכנסת כלה שאל את **החתם סופר** שכיון שחברתם לא ניתנה להוצאה מעולם אלא לצורך הכנסת כלה איך ישנו לתת ממנה לענין אחר, השיב אז **החתם סופר** על פי דברי חז"ל שתלמיד חכם יש לו דין מלך ומלך פורץ גדר ולכן גם חברת הכנסת כלה חייבת לתת לצורך תלמיד חכם.

אך **בשו"ת שבט הלוי** (ח"ח סי' שח) נשאל אודות נדיב ידוע שנתן לקהילה במתנה גמורה דירתו הגדולה, וגם הועברה על שם הקהילה בטאבו, אך התנה תנאי שמהכנסת שכר דירה יתחלק ארבע חומשים למוסדות ידועות וחומש להקהילה, ואחר ששבק חיים לכל ישראל נתעורר ספק בהיות והנכבד מהקהילה שהיה עמוד התורה ועמוד החסד לא היתה לו דירה כראוי למעמדו, ועוררו כמה מן החברים שכיון שנזדמן להקהילה דירה מכובדת כזאת, והקהילה היא שנותנת דירה להמכובד הנ"ל, ראוי להעביר הדירה לרשות האישי הגדול הזה, ובפרט שלפי דבריהם היה המנוח הנדיב מקושר מאד אל הנכבד הנ"ל, ויש כאומדנא שאילו ידע זאת בודאי היה מעמיד הדירה לרשותו, ואחרים לא היתה דעתם כן מאחר שכבר התחייבו לתת למוסדות התורה ואולי קנו כבר, וכבר קשורים הם בהחווה שלהם עם הנדיב בהתחייבות בל יעבור זה. והאריך השבט הלוי בנידון זה, וצירף לסניף סברא זו שכיון שמדובר כנראה מנכבד וגדול בעירו ממש, יתכן מאד לדמות זה לבחינת מלך פורץ לו גדר, עכ"פ בדרך סניף.

מעלת גובה לענין שידוכין

דכתיב וילבש שאול את דוד מדיו - כמדתו, וכתוב ביה בשאול משכמו ומעלה גבוה מכל העם. א"ל דואג האדומי, עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו, שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו.

והנה **בשו"ת משנה הלכות** (ח"ב סי' רעא) נשאל בענין המעלות בעניני שידוכין שבאים אבותיהם של הבנות, והרבה מהם מחפשיין בין יתר הדברים שיהיה חתן בעל קומה גבוה, ונשאל אם יש מעלה לענין שידוכין בבחור שהוא גבוה או אדרבה הוא מהחסרונות ורק גבהות במדות ובמעלות נאמרו.

וכתב שודאי שיש בזה מעלה, ובגמרא (בכורות מה:): תני אבהו מנין שהקב"ה משתבח בבעלי קומה שנאמר ואנכי השמדתי את האמורי מפניהם אשר כגובה ארזים גבהו, וגם במשה רבינו אמרו (שבת צב.) אמר רב משה רבינו עשר אמות היה, ובשאול המלך כתוב משכמו ולמעלה גבוה מכל עם, ובסנהדרין (יז.) א"ר יוחנן אין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי קומה ובעלי חכמה ובעלי מראה ובעלי זקנה וכו' ע"ש, ומבואר שאין מעמידין אלא בעלי קומה, וכן נראה בעוד הרבה מקומות. אלא שגם זה פשוט שבמקום שיש בעל קומה ע"ה ולעומת זה מי שהוא רוח נמוכה קצר, מעדיפים את הנמוך גוף וברוח גבוה ובעל מעלות מבעל קומה והוא בעל גאה, ובסנהדרין שקיי"ל דאין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי קומה מ"מ ודאי לא הושיבו בעל קומה ע"ה, וע"ז אמרו לענין אליאב אחי דוד כשבא שמואל למשוח את דוד למלך (שמואל א' טז ז) ויאמר ה' אל שמואל אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו, כי לא אשר יראה האדם כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב, ופשוט.

איברא דבאדרת אליהו (פרשת בראשית) כתב בינה רוחא דלבא כו' ותורה היא חכמה וכן הלב מתייעץ בכל מעשיו במח כידוע. שלכן אמרו כל ארוך שוטה, וכן מובא גם בספר **מעשה טוביה** (חלק עולם השפל ספ"א ד"ה הרביעיית) שאמרו חז"ל כל ארוך שוטה, ונראה שהם דברי חז"ל, ובגמ' (ברכות לא:) אמרו זרע אנשים לא ארוך ולא גוץ, עכ"פ נראה דחז"ל החליטו דכל ארוך שוטה וצריך לחלק בין ארוך ובעל קומה וצ"ע. **והיעב"ץ במו"ק** (סי' רכה) חילק בזה, שמה שאמרו שכל ארוך שוטה היינו במי שגופו צר וגבוה שאין ארכו מתייחס לאיבריו.

עוד כתב שיש לעיין במה שאמרו בגמ' (נדה כד:): אבא שאול ארוך בדורו היה ור' טרפון מגיע עד לכתפו, וחשיב שם כמה דורות של תנאים שהיו גבוהים בקומה, ונראה לכאורה שארוך בקומה דבר חשיבות הוא.

וכתב במשנה הלכות להוכיח שיש מעלה בגובה הקומה, שהנה בשאול המלך כתיב משכמו ולמעלה גבוה מכל עם ודוד המלך לא הגיע עד כתפו, וא"כ היה דוד גוץ, וכן נראה לכאורה ממה שהלך שמואל למשוך בן ישי ואמר לו הקב"ה על אחיו הגדול אל תביט אל מראהו ואל גובה קומתו נראה דמאס בגבהות שלו ובחר הקב"ה בדוד עבדו שלא היה גובה קומה אלא קצר. ואפ"ה כשלבש שאול את דוד מדיו הולמתו והיה כמדתו וכמבואר בסוגייתנו שאמרו מ"ט אמר ליה שאול עליה, ופירש **רש"י** מאי חזא דמסתפא מיניה ממלכותא, דכתיב וילבש שאול את דוד מדיו כמדתו, וכתוב ביה בשאול משכמו ולמעלה גבוה מכל העם, א"ל דואג עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו וכו' ע"ש. וכן כל מי שהיה ראוי למלכות הולמתו. **ובמדרש** (ויקרא רבה פכ"ו פ"ט) וילבש שאול וגו' הא למדת שאפילו היה אדם קצר ונתמנה מלך נעשה ארוך כל כך למה שבשעה שנמשח בשמן המשחה נעשה משובח מכל אחיו, ו**בילקוט תהלים** (פמ"ה) שמן ששון מחבריק שמכיון ששמן המשחה היה יורד עליו אם היה קצר היה מאריך וכו' וזשה"כ (תהלים פט ב) הרימותי בחור מעם וגו' בשמן קדשי משחתיו. ועיי' מה שהאריך בזה עוד **בשו"ת משנה הלכות** (ח"ד סי' קנג).

וסיים שם שעכ"פ נראה לעניינו דהעיקר להיות בעל מעלות טובות חכם ועניו ולא יחסר לו אם מן השמים יסיכמו לגדלו אז ממילא יתגדל ויגבה רישיה, ואם ארוך ושוטה מה לו ולגבהו.

כפתול ופטר

דברה תורה כלשון בני אדם

וזה גדר דברה תורה כלשון בני אדם, שמדברת לפי הבחנתנו בגשם וגדרי מקום וזמן שלנו. וכל מה שמסופר בתורה מענינים קודם גמר הבריאה הוריד לנו משה על פי ה' במושגים שיש לנו הבחנה בהם. כמו שמסבירים לעור את אשר לא יראה על ידי ציורים מחוש המשוש וכדומה, כן מורידים לנו אותו הענין הרוחני בצורה גשמית שיש לה שייכות מה בדרך דמיון לענין הרוחני, ועל ידי זה יוכל להתפס לנו עד כמה שאפשר.

(מכתב מאליהו)

שהמלך פורץ לעשות דרך ואין ממחין בידו

והמלך אשר במשפט יעמיד ארץ לצמצם מדינתו להיות הכל בגבול דכשאין מלך איש הישר בעיניו יעשה, ומדת דינא דמלכותא הוא לצמצם הנהגת אותם שתחתיו, ובנוגע לצורכו הוא בתכלית ההתפשטות דכל האמור בפרשת מלך מלך מותר בו (סנהדרין כ:). ונאמר (דברי הימים ב' כה טז) 'הלהוכח למלך נתנוך' דפשטיה נראה שאין להוכיח המלך, ואולי דרשו הוכח תוכיח עמיתך דוקא ומלך אין קרוי עמיתך שאימתו עליך...

אבל קיבלתי הפירוש כי המלך יש לו עומק בבינה שבלבו מה שלא נגלה לאדם אחר עד שמחמתו מוכרח פעמים לעבור על דברי תורה על דרך (תהלים קיט קכו) 'עת לעשות וגו' ואין יכול להוכיחו אלא מי שהגיע למקומו ומדריגתו ויודע מעמקי לבבו, והכל מצד הדבקות שיש במעמקי לבו עם עומק ראשית דמחשבתו יתברך הנעלם מעין כל בעולם הזה, ומצד הזה יכול לפרוץ כל הגדרים והגבולים כי יש לו תכלית ההתפשטות בלי גבול וכמו שנאמר (משלי כה ג) רוחב לב מלכים אין חקר, ומצד צמצומו בא לו תוקף היראה יותר מכל אדם כמו שאמרו (ברכות לד:) מלך כיון שכורע שוב אין זוקף, והוא מצד עוצם יראת ה' החופפו.

(מחשבות חרוץ, אות יב)

לא מצא ידיו ורגליו בבית המדרש

וזהו דאיתא בגמרא (יבמות עז): ומרגלא בפייהם, כשלא כיון אחד מהחכמים בהלכה אליבא דהלכתא, למדו לשונם לומר, פלוני אין לו ידים ורגלים בבית המדרש, הוא הדבר אשר דברתי, כיוונו במאמרם שאין לו התפשטות הדעת, להתנהג את עצמו במדותיו על פי ההלכה שאמר, ולכן לא כיוון יפה בהלכה על פי האמת, וזהו אין לו ידים ורגלים, הכינויים למדותיו, בבית המדרש, כלומר, בדרש שדרש, אין ממש בדרשותיו כיון שאינו על פי מדותיו, וכלל זה נקוט בידך, כל מה שאדם לומד, ומחדש איזה חידוש בתורה, צריך להלביש כסות הבושה והמורא מפניו יתברך, אם פניו הולכים באמת עם התורה וחידושיו בעבודת הבורא, הלא טוב לו, וזה נקרא מגלה פנים בתורה כהלכה, כלומר כהליכה, שהולך כל ימי חייו בתורה ועבודה, לאפוקי אנשים שלבם רחוק מפייהם, ופוערים פיהם לבלי חק בתורה, ומחדשין חדושין באורייתא מן הבא בידם, אין מעצור לרוחם, ומעולם לא קיימו בעצמם אפילו דיבור אחד, כל זה נקרא מגלה פנים בתורה שלא כהלכה (סנהדרין צט:). שאינם הולכים בעבודתם את הבורא ברוך הוא לערך תורתם, ואיש אשר אלה לו, בודאי לא כיון יפה בהלכה, ודרוש חידושי שחידש בתורתו אינו על פי מדותיו, ואינו נכנס בלבות בני אדם, כיון שמעשהו זר ופעלו סותרים את דיבורו...

(אור המאיר, אמור)

יום המישי ד' אב

יצמות עז

כניסה עם כלי מלחמה לבית המדרש

הפוסקים דנו בדין איש צבא שנושא עמו כלי מלחמה, אם רשאי הוא להיכנס לבית הכנסת עם כלי המלחמה שעליו.

והנה בשו"ע (או"ח סי' קנא ס"ו) נפסק שיש אוסרים ליכנס לביהכ"ס בסכין ארוך. ובמשנ"ב (ס"ק כב) ביאר הטעם בזה, לפי שביהכ"ס שהוא מיוחד לתפלה מאריך ימיו של אדם והסכין מקצר ימי אדם, והביא בשם א"ר שדעתו שאין להחמיר כי אם בסכין מגולה. ובביה"ל (ד"ה בסכין) כתב שמסתברא שאין להחמיר בזה אלא באנשים דעלמא שאסורים לאכול בביהמ"ד והסכין שנושא לשם הוא שלא לצורך תשמיש, אבל ת"ח שמוותר לאכול ולשתות שם והסכין שנושא שם הוא לצורך תשמישו מסתברא דמותר כמו בכל אכילה שלא הוצרך לכסותו רק בעת שגמר להשתמש בו ומתחיל לברך בהמ"ז.

והקשו האחרונים בזה ממה שאמרו בסוגייתנו, בעמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש, וכתבי יתר הישמעאלי, ואמר רבא מלמד שחגר חרבו כישמעאל ואמר כל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב, כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית. ובמדרש רבה (רות פ"ד פ"א) אמרו שיתרא הישמעאלי נעץ החרב באמצע בית המדרש, ואמר או אהרוג או אהרג עד שאתקיים הלכה זו עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית. ומבואר שהכניס חרב לבית הכנסת ואין איסור בכך. ויש שתירצו שהוראת שעה היתה, שדנו את דואג שהיה חולק על הלכה זו כמין ואפיקורוס (כמו שאמרו ברות רבה שם פ"ט). ועד"ז כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ה סי' כ סק"ח). [וע' בשו"ת באר שרים (ח"ב סי' י) מ"ש בדין זה].

והט"ז (סי' קנא סק"ב) דייק מלשון השלחן ערוך, שלא אסרו להיכנס לבית הכנסת אלא בסכין ארוך, והקשה ממה שכתב הבית יוסף (או"ח סי' קפ ד"ה כתב הרוקה) בשם הרוקה (סי' שלב) שמכסים את הסכינים בשעת ברכת המזון על שם לא תניף עליהם ברזל (דברים כז ה), ואמרו במכילתא (פרשה יא אות ח) שאינו דין שיניף המקצר על המאריך, ושולחן הרי הוא כמזבח וכמבואר בחגיגה (כז:), וכן כתב האבודרהם (עמ' שכ) וכן כתוב בשבלי הלקט (סי' קנא). וכן פסק בשלחן ערוך (או"ח סי' קפ ס"ה), ולא חילקו בזה בין סכין ארוך לקצר. ותירץ, שבברכת המזון אפשר בנקל לכסות כל סכין, ולמה לא נעשה כן, אבל כאן שיצטרך לסלק מעליו הסכין לגמרי, וזו טירחא יתרה לסלקו ואחר כך לחזור וליטלו, וגם לפעמים יש בו צורך אליו, לכן לא הטריחוהו אלא רק בסכין ארוך שאין בו צורך כל כך.

ועיין במור וקציעה (סי' קנא) שדוקא בסכין ארוך הקפידו להיכנס לבית הכנסת, מפני שהוא נראה מתחת בגדיו, כעין חרב החגור על ירכו מעל למדיו, שזה הוא ודאי דרך גנאי וקלון להיכנס כך, אבל בסכין קצר שמונח בתיק ומצניעו בכיסו מתחת למדיו מותר. וכדין ברכת המזון שאם מכסה את הסכין מותר, כמבואר בשו"ע (או"ח סי' קפ ס"ה). וכן כתבו במטה יהודה ובמאמר מרדכי ובאליה רבה (שם סק"י) שבסכין מכוסה מותר.

היכל המעשה

הלכה למעשה כשרות

במשך שנים הצרו קומץ מאנשי עירו של רבי יואל סירקיש זיע"א - בעל הב"ח - את צעדי, והציקוהו בכל שידם מגעת. לפני פטירתו, באו ראשי הקהל והתאספו סביב למיטתו, ביניהם אותם אנשים שהצרו לו בכל אותן השנים.

הרים הב"ח עיניו ממיטתו, וכשראה את בעלי ריבו בין העומדים, נאנח מרה באמרו: "עכשיו סמוך לפטירתי אתם באים אליי, היכן הייתם כל השנים!?"

השפילו אותם האנשים מבטיהם בבושה, ואחד מנכבדי העדה פתח את פיו וכשעיניו זולגות אמר: רבי, על הפסוק (במדבר לא ה) "וימסרו מאלפי ישראל", אומר רש"י שבא להודיע שבחן של רועי ישראל, עד שלא שמעו במיתתו מה הוא אומר "עוד מעט וסקלוני", ומששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדיין, לא רצו ללכת עד שנמסרו בעל כרחן. ולכאורה קשה, הרי מסופר כאן שבחן של ישראל ולא שבחן של רועי ישראל, ומדוע כותב רש"י להודיע שבחן של רועי ישראל.

אלא הכוונה היא, שרועי ישראל שמחבבים ומכבדים אותם עדתם בחייהם, לא מוכרח ששבח הוא להם, אדרבא, פעמים רבות אינו אלא סימן שהחניפו וסבלו מעשיהם המגונים של עדתם, ונמנעו מהוכיחם, כדברי חז"ל (כתובות קה): אמר אביי האי צורבא מרבנן דמרחמין ליה בני מתא [- שאוהבים אותו בני עירו] לא משום דמעלי טפי [- לא בגלל שמעולה הוא יותר מאחרים], אלא משום דלא מוכחי להו במילי דשמיא [אינו מוכיחם בדברי שמים]. לכן כתב רש"י שכשרואים שאותם אנשים שהתבטא עליהם משה (שמות יז ד) 'עוד מעט וסקלוני', מוסרים נפשם עליו לפני מיתתו ואינם רוצים במיתתו, הרי היא ההוכחה הגדולה לשבחם של רועי ישראל שמנהיגי אמת הם, ולכן גם מתנגדיהם ומעריציהם מודים שלא חיו עמו בשלום מפני שלא נשא להם פנים והוכיחם בדברי שמים.

חטיפים

חטיפי צ'יטוס גבינה אינו בהכשר בד"צ העדה החרדית. ביסילי דק ברכתו 'שהכל' ולא במ"מ. חלק מתוצרת תפוצ'יפס אינו בהכשר בד"צ העדה החרדית.

ויטמינים

חלק מהויטמינים מופקים מן החי ויש לברר על כשרותם. בחלק מ'תוספי המזון' מעורב חלב עכו"ם ויש להזהר משמוש בו. בחלק ממוצרי הבריאות מעורב יין בחשש יין נסך.

קלחי תירס

א. בקלחי תירס יש חשש גדול לתולעים.
ב. תירס המיועד לשימורים בהשגחת הבד"ץ עובר שטיפה יסודית ולכן אין בו חשש לתולעים.

בתי מלון ובתי ארוח ונופש

יש להקפיד להתארח אך ורק במקומות שבהשגחת בד"ץ מוכר, ולא בהשגחות המיועדת לימות הנופש, מאחר והמכשולים מצויים מאוד לא כדאי להסתמך על כשרותם הנשכרת וממומנת ע"י מקומות הנופש, ואין להם כל מנגנון ופקוח מתמיד.

בנוסף אין לה כל אפשרות פקוח עצמאית ומכשולים רבים קרו בעבר ועלולים לקרות בעתיד, ולכן כל יר"ש יקפיד שלא לצאת למקום נופש שאינו בהשגחה עצמאית של בד"ץ מוכר לכשרות.

הרב חיים כץ שליט"א

מס' פקס: 048254987

מתינתא

יצירות הפאר של תלמוד בבלי המבואר הוצאת "עוז והדר" מהדורת

"דרכי נועם"
חברת אחת בחודש (30 דף) בכריכה רכה
הש"ס המפואר של "עוז והדר" עם ההגהות והצינונים וההוספות החדשות

ביתוספת

- ביאורי הגמרא
- כשריבת צוות ענק של ת"ח
- משנת ראשונים
- אליבא דהלכתא
- פניני הלכה
- תמצית הדף

מחיר למחזור 20 ₪

"ובלכתך בדרך"
2 חוברות בחודש (15 דף) בכריכה רכה
הש"ס המפואר של "עוז והדר" עם ההגהות והצינונים וההוספות החדשות

ביתוספת

- ביאורי הגמרא
- כשריבת צוות ענק של ת"ח
- משנת ראשונים
- ילקוט ביאורים
- אליבא דהלכתא
- פניני הלכה
- תמצית הדף
- כפתור ופרח

מחיר למחזור 30 ₪

פורמט פנינים
כספית קשה ומהודרת (בגודל 26 ס"מ)
הש"ס המפואר של "עוז והדר" עם ההגהות והצינונים וההוספות החדשות

ביתוספת

- ביאורי הגמרא כשריבת צוות ענק של ת"ח
- משנת ראשונים
- אוצרות הראשונים
- ביאורי רש"י
- ביאורי התוס'
- ילקוט ביאורים
- אוצר פנינים
- אליבא דהלכתא
- פניני הלכה
- תמצית הדף
- כפתור ופרח
- הורדו והדרדו

מחיר למחזור 72 ₪

המהדורה הגדולה
כספית קשה ומהודרת בהדפסה טארית עיניים
הש"ס המפואר של "עוז והדר" (בתחילת הכרך - דפי הגמרא לפי הסדר, כולל המהדור"א) עם ההגהות והצינונים וההוספות החדשות

ביתוספת

- ביאורי הגמרא כשריבת צוות ענק של ת"ח
- משנת ראשונים
- אוצרות הראשונים
- ביאורי רש"י
- ביאורי התוס'
- ילקוט ביאורים
- אוצר פנינים
- אליבא דהלכתא
- פניני הלכה
- תמצית הדף
- כפתור ופרח
- הורדו והדרדו

מחיר למחזור 83 ₪

מוקד פנינים: 1800-22-55-66

ביתוספת אונליין: 048254987

הגאון רבי דוב לנדאו שליט"א
ר"מ בישיבת שפת אמת ירושלים
וחבר בד"ץ חוג חת"ם סופר ב"ב

שימוש במי דוד שבת בשבת

בכלל נאמר שהמים בקולטים מתחממים מהקולטים שמתחממים מהחמה, וכבר עליהם חל האיסור של מים שנתחממו בתולדות חמה. ואף אם נגיע למסקנה שחימום המים כאן הוא בתולדות האור - יש לדון אם נאסור את הדבר, שכן המשתמש במים אלה לא מתכוין כי אם להוציא מים לשמוש, ואינו שם כלל אל לבו שיכנסו מים חדשים ויתחממו. ודבר שאינו מתכוין בשבת - מותר, כפי שנפסק בשו"ע (סי' של"ז סעיף א'). אלא ששם ישנה תוספת והוא שלא יהא פסיק רישא. פי' שוודאי תיעשה המלאכה, כפי שדבר ברור שאם יורידו את ראשו של בעל חי הוא ימות. וכפי שכתב הרמב"ם בריש הלכות שבת (פ"א ה"ו) אבל עשה מעשה ונעשית בגללו מלאכה שוודאי תעשה בשביל אותו מעשה, אע"פ שלא נתכוין לה - חייב, שהדבר ידוע שאין אפשר שלא תעשה אותה מלאכה. כיצד? הרי שצריך לראש עוף לצחק בו הקטן, וחתך ראשו בשבת, אע"פ שאין סוף מגמתו להריגת העוף בלבד - חייב, שהדבר ידוע שאי אפשר שיחתוך ראש החי ויחיה, אלא המות בא בשבילו. וכן כל כיוצא בזה. אם כן, כאן, שדבר ברור הוא שאם יוציאו מים חמים מהדוד יכנסו מים קרים ויתבשלו, ייתכן שאסור הדבר, אלא שבכל זאת יש לדון בכך, משום שנחלקו הראשונים והאחרונים אם זה שאומרים שדבר שאינו מתכוין בפסיק רישא אסור הוא רק באיסורים דאורייתא או אף באיסורים מדרבנן. ישנם ראשונים הסוברים שאף בדרבנן אוסרים פסיק רישא ע"י מגן אברהם סי' ש"ד ס"ק ה'), אולם המאירי (שבת כט:): כתב: יש מוסיפים לומר שלא אסרו פסיק רישיה אף בניחא ליה אלא בחשש איסור, שאילו היה עושהו בכוונה היה בו איסור תורה. הא כל שלא היה בו אלא איסור חכמים - אף בניחא ליה מותר. וכך סבור בתרומת הדשן (סי' ס"ד) הובאו הדברים במגן אברהם (סי' ש"ד ס"ק ה').

זאת ועוד יש לדון בנושא, משום שהמוציא מים אינו מבשל בידים אלא גורם בלבד לבישול המים. ובמס' שבת (קכ:): וכך נפסק בשו"ע (סי' של"ד סעיף כ"ב): תיבה שאחז בה האור יכול לפרוס עור של גדי מצידה האחר שלא תשרף, ועושים מחיצה בכל הכלים להפסיק בין הדליקה, אפילו כלי חרס חדשים מלאים מים, שוודאי יתבקעו כשתגיע להם הדליקה, דגרם כיבוי - מותר. וכפי שכתבו הפוסקים (עי' ביאור הלכה שם) לאו דווקא כיבוי, שהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, שאילו בכל מלאכות הדין כן. אלא ששם הוסיף הרמ"א שדין זה הוא דווקא במקום פסידא.

מערכת דוד השמש בנויה מכמה חלקים כשבמרכזם הדוד המבודד עם חומר בידוד לשמירת החום וקולטי השמש. בדרך כלל, מים, המסופקים על ידי הרשויות, מוזרמים אל הדוד דרך צינור שבתחתיתו, ומשם, בצינור שני שבתחתית הדוד, מתמלאים גם הקולטים דרך צינור תחתון שבתחתיתם. הקולטים עשויים ממערכת צינורות המחופים בפלטת פח או נחושת. פלטה זו צבועה בצבע שחור המושך אליו את חום השמש, ומכוסה בפלטות זכוכית כדי שהחום יתרכז תחתיתם ולא יתקררו. השמש יוקדת על גבי הקולטים העומדים בצורה אלכסונית אל מול פני השמש, וכך מתחממים המים שבצנרת. כשהמים שבקולטים מתחממים הם עולים למעלה, כטבע המים החמים, ואז הם נכנסים דרך צינור המותקן בקצה העליון של הקולטים אל חלקו התחתון של הדוד. וכך המים מסתחררים הלך ושוב עד שהם רותחים. פריט נוסף שמותקן בדודי השמש הוא הכף החשמלית, בה שמשתמשים לענת הצורך כאשר המים לא הוחמו די הצורך מחום השמש. כאשר נפתח את הברז בביתנו להוציא מים חמים מהדוד ייכנסו מיד מים מהמערכת העירונית שיצננו את המים שבדוד, או לחילופין יתחממו מחום המים שבדוד. אם נעשה זאת בלילה וביום בשעה שהשמש זורחת - המים ייתחממו אף מקולטי השמש. אם נסגור את הברז המרכזי של כניסת המים לדוד לא ייצאו מים מהדוד. וכמה שאלות הלכתיות התעוררו והופנו אל גדולי הדור האחרון, כשמרכז השאלה אם מותר להשתמש במים אלה בשבת, כפי שיבואר א"ה להלן. שאלה זו היא היותר ידועה, אולם שאלה נוספת בה דן בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' ע'), היא האם דוד שמש המיוצר על ידי נכרים צריך טבילה, כדין כל הכלים הנקנים מהנכרים. ומסקנתה היא לפטור מטבילה מאחר ודינו כמחומר לקרקע הפטור מטבילה.

שאלת השימוש במתקן זה בשבת התחלקה לכמה חלקים ולדעות רבות. הפן הראשון עליו דנו הוא לאור האמור בגמ' ונפסק בשו"ע (סי' ש"ח סעיף ג'), כשם שאסור לבשל באור כך אסור לבשל בתולדת האור, כגון ליתן ביצה בצד קדרה או לשברה על סודר שהוחם באור כדי שתצלה. ואפילו בתולדת חמה, כגון בסודר שהוחם בחמה אסור גזירה תולדת האור, וכן אסור להטמינה בחול או באבק דרכים שהוחמו מכח חמה, אבל בחמה עצמה, כגון ליתן ביצה בחמה או ליתן מים בחמה כדי שיחמו - מותר. הרי לנו שדבר שהוחם מהחמה מותר (ולא גזרו בה שמא יבוא לחמם באש או בתולדות האש). ודבר שהוחם מתולדות חמה - אסור, משום שחששו חז"ל שמא יבא להחם גם בתולדות האש.

וכאן השאלה: כשאנו פותחים את ברז המים בבית נקבל מים חמים שהוחמו בשבת מהחמה או מתולדות החמה, דהיינו המים הקרים שנכנסו לדוד ונתחממו במים שהוחמו מהחמה ואז הם אסורים, או